

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมเพื่อสติเพื่อปัญญา เวลาคนฟังธรรม เห็นใหม่ สัจธรรม แล้วเราเป็นชาวพุทธไง ชาวพุทธเวลาเราทำบุญกุศล บุญสร้างความสุข บุญให้คุณงามความดี ทำไมเราไม่ได้คุณงามความดีตามความปรารถนาของเรา

แต่เราได้คุณงามความดีแล้วต่อเมื่อตั้งใจเจตนาทำ ถ้าตั้งใจเจตนาทำ อันนั้นเป็นบุญกุศล เป็นบุญกุศล เห็นใหม่ เราจะทุกข์ยากขนาดไหน เราจะแบกหามความรู้สึกนึกคิดขนาดไหน เวลาตั้งใจเจตนาทำบุญ เรามีความหวัง ความหวัง เห็นใหม่ หวังเพื่อบุญเพื่อกุศลของเรา ถ้าหวังเพื่อบุญกุศลของเราละ เราฝึกหัดใจของเราจนมีเจตนา มีความมั่นคง ถ้ามีความมั่นคง มีจุดยืน ไม่หวั่นไหวไปกับกระแสโลก

ทุกคนบอกว่าเป็นคนดี โลกบอกว่าเป็นคนดี ถ้าเป็นคนดีมันดีที่ไหนละ มันดี ดี เห็นใหม่ คุณดี เราทำบุญกุศล ผู้มีเจตนาดี ผู้มีความมั่นคงแข็งแรงในหัวใจ ถ้ามีความมั่นคงในอารมณ์ เจอสิ่งใดจะมีหลักมีเกณฑ์ มีหลักมีเกณฑ์จากไหน? จากเจตนา จากการกระทำดี จากมีสติปัญญา ถ้ามีสติปัญญา เห็นใหม่ อารมณ์มั่นคง อารมณ์มั่นคงไม่ไปตามกระแสโลก แต่คนที่อารมณ์ไม่มั่นคง หวั่นไหวไปกับกระแสโลก

ถ้าไปกับกระแสโลก ทุกคนเป็นคนดีๆ คนหวั่นไหวมันก็ว่าความดีของมัน คนดีแบบความหวั่นไหวตามแต่กระแสสังคมไป สิ่งใดที่กระแสสังคมรุนแรงก็ว่าสิ่งนั้นเป็นความดี ถ้ากระแสสังคมมันเบาลงก็ว่าอันนั้นใช้ไม่ได้

แต่คนถ้ามีจุดยืนของเราละ “มั่นคงในอารมณ์” ถ้ามั่นคงในอารมณ์ เพราะมั่นคงในสัจธรรม มั่นคงในสัจธรรมเพราะอะไร เพราะมีเจตนา มีความมั่นคงของใจ ความมั่นคงของใจเกิดจากการกระทำ เกิดจากการฝึกฝน เห็นใหม่

นี่ความดี ดีของใคร ทีนี้ความดี ดีของใคร พอดีของใครแล้วจะวัดผลว่าดีของใคร ดีของใคร

พระพุทธศาสนาถึงบอกถ้าดีต้องมีศีล ศีลนี้เป็นการกลั่นกรองว่าดีแท้หรือดีเทียม ถ้าดีแท้ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่รุกรานใคร ไม่ลักของใคร ไม่ส่ำมะเลเทเมา ไม่พูดมุสา สิ่งต่างๆ สิ่งนี้ที่ไม่มุสา ความดีมันดีที่นี้ไง ดีที่วัดกันด้วยศีล ถ้าวัดกันด้วยศีล ศีลมันคืออะไร ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีลคือความปกติของใจ ถ้าใจมันปกติ

ศีล เห็นไหม ศีลในวัด ถ้าคนมันมันคงแข็งแรงขึ้นมา จิตใจมันคง ศีลนั้นเป็นข้อห้าม จิตใจเจตนารักษาใจตัวเอง ถ้าใจมันไม่ส่งออกไปทำความผิดพลาด ทำความไม่ดีงาม มันก็ไม่ผิดศีล ความผิดศีลไง ศีลเป็นข้อวัตร

ถ้าคนที่มีสติมีปัญหา “อริศีล” ศีลคือความปกติของใจ ใจก็มันคงแล้ว ศีลมันเป็นเรื่องเปลือกนอก แต่ถ้าคนเหลวไหล สักคม เห็นไหม ในเมื่อ ๒ คนขึ้นไป มีสักคมขึ้นมาต้องมีกฎกติกา มีกฎกติกาก็ต้องมีศีล ๕ ศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ นี่ความดีมันดีที่นี้ ถ้าความดีที่นี้ ความดี มีศีลมีธรรม ถ้าคนดี คนดีไม่ทำอะไรเลย ฉันทเป็นคนดี ฉันทไม่ทำอะไรเลย ฉันทเป็นคนดี ฉันทก็อยู่ลอยตัวไปวันๆ หนึ่ง อย่างนั้นเป็นความดีหรือ ความดีอย่างนั้นเป็นความดีไหม

ถ้าความดีอย่างนั้น วัตถุประสงค์มันก็เป็นความดี วัตถุประสงค์มันตั้งอยู่ที่ไหน ศีลปะ งานศีลปะ คุณีเขาป็น เขาทำต่างๆ วางไว้มันสวยงามนะ ใครไปเห็นก็ชื่นชม นั่นนะ ชื่นชมเป็นงานศีลปะ แต่มันก็ชานุอะ แร่ชานุอันหนึ่ง เห็นไหม งานศีลปะมันก็ตั้งไว้อย่างนั้น

นั่นเป็นความดี ความดีที่ไม่ทำอะไรเลยเป็นความดีอย่างไร มีศีลแล้วต้องมีธรรม มีธรรมเห็นไหม ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำลายใคร แต่เห็นแล้วมันสงสาร มันธรรมสังเวช เราเห็นแล้วมันสังเวชมากนะ ถ้าเราจนเจือได้โดยที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับเรานะ คุณี คนที่ฉลาด คนที่อยากจะทำบุญๆ พอทำบุญขึ้นไปแล้วจะแจกของนะ คุณี แจกของ คนแจกโดนเหยียบตายเลย

การจะแจกของ เราจะให้ความช่วยเหลือใคร เราต้องศึกษา เราต้องดูแลก่อนว่ามันเป็นไปได้ไหม มันจะชวนชวยมากขนาดไหน ถ้าเขาชวนชวย เขาทำคุณงามความดีของเขา เขาจนเจือของเขา ถ้าเขาไม่เอาไหนเลย เขาไม่เอาไหน เขาไม่ทำอะไรเลย เขาอนให้เราจนเจืออยู่ตลอดเวลา มันก็ไม่ไหว ถ้ามันไม่ไหว แล้วไม่ไหวทำอย่างไร

นี่ไง ถ้าคนมีสติมีปัญญา เราจะให้ของใคร เราจะช่วยเหลือใคร เราจะเจือจานใคร ศีลธรรม
ไง ถ้าเรามีคุณธรรม เรามีความสังเวช เราไม่เบียดเบียนใคร เราไม่ทำลายใคร เราไม่ฉกชิงวิ่งราว
ของใคร เราไม่หยิบของใครทั้งสิ้น แต่ถ้าเรามีของเราละ เรามีของเรา เราจะเจือจานใคร เราจะ
ช่วยเหลือใคร เราจะช่วยน้ำใจใคร เห็นไหม มีศีลแล้วมีธรรม

เราจะไม่พูดโกหกมดเท็จ พูดตรงไปตรงมา นี่กลิ่นของศีลหอมทวนลม

พูดโกหกมดเท็จ พูดอย่างทำอย่าง แล้วเครื่องของมีนเมา เห็นเขาสัมมะเลเทเมากันไป มัน
เป็นลูกผู้ชาย มันจะเป็นอย่างนั้น

ลูกผู้ชาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ลูกผู้ชาย ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ถ้าประเสริฐที่สุด สิ่งนั้นมันทำให้คนขาดสติ สิ่งนั้นทำให้คน
เหลวไหล แต่สิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ เขาเอามาทำยา เขาเอามาทำสิ่งใดๆ มันเป็นประโยชน์ได้ถ้า
คนใช้มันเป็น ถ้าใช้ประโยชน์ได้

เวลาคนทุศีล กินยาตอง ยาตอง ยาตองจนเมาปลิ้น ยาตองมันเป็นประโยชน์อะไรละ ถ้ามันเป็น
เป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์ คนใช้ต้องใช้เป็น ถ้าคนใช้เป็นมันจะเป็นประโยชน์

นี่พูดถึงความดี มันดีของโลกนะ ถ้าดีของโลกมีศีลมีธรรม ถ้ามีศีลธรรม แล้วสังคมละ ใคร
ก็อยากให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ถ้าสังคมร่มเย็นเป็นสุข สังคมที่ดีงาม สังคมมาจากไหนละ รัฐบาล
นะ รัฐบาลเขาทำเป็นตัวอย่าง คนทำเป็นตัวอย่างกว่าจะมีคนยอมรับได้ ถ้าคนยอมรับได้เขาต้องทำ
ความดีของเขา ต่อหน้าและลับหลัง แต่ถ้าพูดถึง เราจะเอาผลประโยชน์ของเรา ต่อหน้าเราว่าทำดี
ทำความดีกัน ลับหลังมันมีหน้าจาก หลังจาก เห็นไหม นี่พูดถึงสังคม

ฉะนั้น เวลาออกไปในสังคม สังคมเวลาสังคมที่ดี สังคมที่มีความเมตตาต่อกัน สังคมที่มี
ความสงบร่มเย็น เราอยากได้สังคมแบบนั้น ถ้าสังคมแบบนั้น แล้วผู้นำสังคมละ ถ้าผู้นำสังคม ครู
บาอาจารย์ท่านบอกว่าผู้นำสำคัญมากๆ ถ้าผู้นำที่ดี สังคมนั้นมันมีแบบอย่าง มีตัวอย่าง ถ้าผู้นำที่ไม่
ดีพูดอย่างทำอย่าง มันปลิ้นปล้อนไปวันๆ ถ้าปลิ้นปล้อนไปวันๆ มันจะเป็นความดีไปได้อย่างไร
ละ แล้วถ้าความดีเป็นไปไม่ได้ ทำไมคนเขาเชื่อถือศรัทธากันละ

เวลาเราพูดกัน “เราอย่าไหว้คนมีเงิน เราอย่าไหว้คนทุจริต เราอย่ายกมือไหว้” แต่เวลาเขา
ผ่านมา ยกมือไหว้ทั้งนั้นแหละ นี่กระแสสังคม ประเพณีวัฒนธรรม

แต่ถ้าเรามีจิตใจของเราละ จิตใจของเรานะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน สอนเข้ามาที่นี้ไง สอนเข้ามาที่การรักษาหัวใจของเรา รักษาใจของเราได้ ถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นมา รักษาใจของเรา

เพราะคนเวลาบอกว่า เวลามันเข้าที่คับขัน เวลาคับขันทุกคนต้องมีอาชีพ เวลาเราตกทุกข์ได้ยากนะ สิ่งที่ตกทุกข์ได้ยาก คนเราชีวิตทั้งชีวิตมันมีลุ่มๆ ดอนๆ เวลามันประสบความสำเร็จ มันดีงามขึ้นมา เราก็จะมีความรุ่มเย็นเป็นสุขทั้งนั้นแหละ เวลามันตกทุกข์ได้ยาก ถ้าเรามีสติมีปัญญา เรามีศีลของเรา เราพยายามทำคุณงามความดีของเรา ถึงที่สุดแล้วมันต้องผ่านวิกฤติอันนั้นไป ถ้าผ่านวิกฤติอันนั้นไป

แต่ที่นี้คนต้องมีอาชีพ ทุกคนบอกต้องมีอาชีพ ความเป็นวิชาชีพของเรา ถ้ามีวิชาชีพของเรา วิชาชีพอะไรล่ะที่มันจะซื่อสัตย์สุจริต

ดูพระสิ เราก็มีอาชีพเหมือนกันนะ “เลี้ยงชีพด้วยปลีแข่ง” เข้าออกบิณฑบาตเลี้ยงชีพมาๆ ถ้าเลี้ยงชีพมา สิ่งที่เรามีความสุข เห็นใหม่ เราเลี้ยงชีพมา ทุกคนก็มีความเชื่อถือศรัทธา ถวายปัจจัย เครื่องอาศัมหาศาลเลย ถ้าคนไม่มีสติปัญญา ปัจจัยเครื่องอาศั หลวงตาท่านพูดนะ ตอนเป็นพระหนุ่มๆ บิณฑบาตมา ได้นมได้เนยมา ถ้าฉันขึ้นไปแล้วทำให้มันกระตุ้นสิ่งที่เป็นกามราคะในหัวใจของเรา

ท่านบอกว่าท่านเห็นโทษของมัน ท่านไม่แตะเลยนะ บิณฑบาตได้มาสิ่งใด ท่านให้พระผู้เฒ่า ไปให้คนอื่นเสีย ใหม่ๆ ที่บิณฑบาตมาเป็นวิชาชีพ ได้มาด้วยความบริสุทธิ์นะ แต่ถ้าเอามาฉัน เอามาทำแล้วมันกระตุ้นเรา เราจะทำไหม

นี่ไง เราเลี้ยงชีพด้วยความบริสุทธิ์ เราเลี้ยงชีพด้วยอะไร? เลี้ยงชีพด้วยปลีแข่ง สิ่งที่ได้มา ถ้าปัจจัยเครื่องอาศัได้มา เลี้ยงชีพมาเพื่อประพฤติกปฏิบัติ แล้วสิ่งที่ได้มาแล้วเราใช้สอยโดยที่ไม่มีสติปัญญา มันเป็นโทษไหม ถ้ามันเป็นโทษ ใหม่ๆ ที่บริสุทธิ์ แต่มันสมควรหรือไม่สมควรละ ถ้ามันสมควรขึ้นมา เราจะมีสัมมาอาชีพะในหัวใจของเราแล้ว นี่เลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพในหัวใจของเรา เช่น เวลาบอกว่าเราทำดีไม่ได้ดีเลย ว่าทำบุญแล้วจะได้บุญกุศล ทำบุญแล้วจะมีความมั่นคงของชีวิต

นี่เจตนา เพราะเจตนาที่มันเสียสละสิ่งนั้นเป็นอมิส มันเป็นบุญกุศล มันเป็นกุศลของเรา แต่ถ้าเราเป็นนักบวช เป็นพระ เราก็มีอาชีพของเรา เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง บิณฑบาตเป็นวัตร สิ่งที่ได้มา ได้ปัจจัยเครื่องอาศัยมาก็เลี้ยงชีวิตนี้ไว้

แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา สิ่งที่เราได้ปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าเราใช้โดยไม่มีสติปัญญา มันก็จะทำลายหัวใจของเรา ปัจจัยเครื่องอาศัยเอามาสูมไว้ เอามาเก็บสะสมไว้ ไม่บริจาคให้ใครเลย ไม่เคยมองหัวใจของคนรอบข้างเลย ไม่มองหัวใจสังคมที่เขาเสียสละมาเลย ถ้าหัวใจอย่างนั้น หัวใจที่มีคบอด

หัวใจที่เป็นธรรมๆ ได้สิ่งใดมา จาคะ เขายังเสียสละมาได้ คนเขายังเสียสละมาเพื่อบุญกุศลของเรา บุญกุศลเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ ภิภษุ ภิภษุณี อุบาสก อุบาสิกา บริษัท ๔ ต่างคนต่างทำภารกิจของตัวเองไป

ฆราวาสก็เป็นสังคมา เขาเป็นอุบาสกอุบาสิกา เขาเห็นโทษเห็นภัยในวิภูสงสาร มาบวชเป็นพระเป็นเจ้ากัน มาบวชเป็นนักบวชกัน ถ้าบวชเป็นนักบวช เขาบวชเพื่ออะไร? เขาจะบวชหัวใจของเขา เขาได้การเสียสละสถานะของสังคมาของโลกมา เสียสละมา ถ้าเสียสละมา เป็นนักบวชๆ แล้วสังคมาเขามีความเชื่อถือศรัทธา เพราะเป็นศากยบุตรพุทธชิโนรส นี่เป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติธรรม เขาก็เสียสละ เขาก็ศรัทธา เขาก็เสียสละให้

ถ้าเสียสละให้ เราได้สิ่งใดมา เราใช้สอยเพื่อพอดำรงชีวิต เห็นไหม “เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง” สิ่งที่มีมันจะให้โทษ ให้โทษกับผู้ที่ไม่ฉลาด การใช้สอยที่ไม่ฉลาดจะทำให้นิสัยเสีย จะทำให้ไม่ประหยัดมัชยัสถ์ จะทำให้ขาดสติ จะทำให้มีความโลภ จะทำต่างๆ

นี่เขามีสติปัญญา เขาใช้สอยพอประมาณ คุณิ พระเวลาจะฉันอาหารต้องมี ปฏิสงฺขา โยฯ เราฉันเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้น ดำรงชีวิตทำไม? ดำรงชีวิตไว้เพื่อประพตติปฏิบัติ ประพตติปฏิบัติทำไม เตินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อสิ่งใด

ตินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนาเพื่อหัวใจๆ เพื่อหัวใจสงบระงับเข้ามา เห็นไหม สิ่งที่มีค่าที่สุดคือหัวใจใจ

ใครเป็นคนดี? คนดีก็อยากจะเป็นคนดี คนดีก็อยากให้คนยกย่องนับถือที่เราเป็นคนดี แล้วเราเป็นคนดีในตัวเราเองได้ไหม เราเป็นคนทำเอง ความลับไม่มีในโลก ถ้าเราเป็นคนทำเอง ความดีก็เป็นความดีของเราเอง ถ้าความดีของเรา เราทำดีก็เพื่อความดี แล้วถ้าความดีเพื่อความดี แล้ว ทำไมชีวิตเราลำเคี้ยวขนาดนี้ล่ะ ชีวิตลำเคี้ยวมันก็อยู่ที่เรามีสติปัญญาที่เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะรักษาชีวิตของเราไปอย่างไร

เวลาบวชเป็นพระมา เห็นไหม พระที่บวชมา คนที่สร้างอำนาจวาสนามาก็มีคนมาช่วยดูแล มาช่วยอุปฐากอุปถัมภ์ คนที่ไม่ได้สร้างบุญกุศลของตัวเองมามากมายนัก เวลาบวชมาแล้ว เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะขาดแคลนมากขาดแคลนน้อย มันเป็นเรื่องภายนอก มันเป็นเรื่องปัจจัย เครื่องอาศัย

แต่หัวใจของเราละ สติปัญญาเราต้องไปพึ่งพาอาศัยใคร สติมันเกิดจากจิต สมาธิก็เกิดจากจิต ปัญญาเกิดจากจิต เวลาศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา นั่นก็แผนที่ชี้เข้ามาในหัวใจของเรา ถ้าชี้เข้ามาในหัวใจของเรา เราจะภาวนาของเรา เราต้องไปพึ่งพาอาศัยใคร? เราไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครเลย

เราพึ่งพาอาศัยเขาเรื่องปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิตนี้เท่านั้น แต่จะประพฤติปฏิบัติมันต้องอาศัยฝ่าเท้าของเราเดินจงกรม อาศัยก้นของเรานั่งสมาธิ มันก็อาศัยเราทั้งนั้นแหละ อาศัยสิ่งที่ร่างกายเป็นวัตถุดิบมา แล้วเวลานั่ง นั่งเพื่ออะไร? นั่งเพื่อค้นคว้า ค้นคว้าหาใจของเรา

ถ้าหาใจของเรานะ ถ้ามีสติมีปัญญา พุทโธ คำบริกรรม ปัญญาอบรมสมาธิ สงบเข้ามา พอสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาจะเกิดจากเรา ศึกษาในพระไตรปิฎกมาเป็นสุดมยปัญญา จำมาทั้งนั้นแหละ จำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่จำมา จำมาเพื่อเป็นแนวทาง จำมาเพื่อฝึกฝน

เวลาจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันเกิดปัญญาของเรา ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมา เห็นไหม สติ สมาธิ ปัญญาที่มันเกิดขึ้นมา มันเกิดมาจากใคร? มันเกิดจากสติปัญญาของเรา เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันตสิริโก เป็นสมบัติของเรา ถ้ามันเกิดขึ้นมาอย่างนี้แล้ว มันจะซาบซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ว่า “พระประพาศปฏิบัติไม่เคารถองค้สมเด็จพระส้มาส้พุทธเจ้า เวลาทำบุญกุศลก็
ไม่ให้ศีลเลย ก็มองข้ามกันไป”

ศีลเป็นความปกตของใจ มันอ่อนแอแก่นัก มันจะต้องให้ค้ำยันกันตลอดเวลาไป แต่ถ้าศีล
๕ เราก้รู้ว่าศีล ๕ เวลาประเพณีวัฒนธรรมเราก้เข้าใจแล้ว เราเข้าใจแล้วเราก้วางไว้ เราจะเอาความ
จริงของเรา เราจะไม่วะรุงพระรังในหัวใจของเรา ทำบุญกุศลมีเจตนาแล้วเราก้ประเคนยื่นไป แล้ว
รับแล้ว ท่านจบแล้ว ถ้จบแล้ว ความดีเพื่อเรา เราเป็นคนทำ เรารู้ไง

ถ้จะประพาศปฏิบัติขึ้นมัลละ ศักษาธรรมขององค้สมเด็จพระส้มาส้พุทธเจ้ามามันก้
ศักษาม่าเป็นแนวทาง เป็นแนวทางนะ สาธุ! เคารพบูชามาก แต่เวลาปฏิบัติขึ้นมา เคารพบูชาขนาด
ไไหน เห็นไหม พ่อแม่จะเลี้ยงลูก จะเลี้ยงจนตายใช่ไไหม ลูกนี้จะเลี้ยงมันจนตายหรือ ไม่ต้องให้มัน
โตขึ้นมาใช่ไไหม ไม่ต้องให้ประพาศปฏิบัติใช่ไไหม

นี่ก็เหมือนกัน จิตของคน สาวกสาวกะ พุทธชิโนรส ถ้มันเป็นจริง เป็นศาสนทายาท มีสติ
สติเป็นอย่างไร ถ้สงบแล้วเป็นสมาธิ แล้วปัญญามันเกิด ปัญญาที่มันเกิด ภาวนามยปัญญามันเป็น
อย่างไร

ถ้ปัญญามันเกิด เห็นไหม ปัญญามันเกิด มันเริ่มชำระล้าง ใจ้ความล้งเลตงสัย ใจ้ความวิตก
กังวล ใจ้สิ่งต้งๆ ที่ว่าไม่เข้าใจที่ไม่วู้ว่าบุญมันอยู่ที่ไไหนๆ เราจะเห็นของเราเข้ามาตลอดเลย ถ้มัน
พิจารณาไปถึงที่สุด เวลามันชำระ เวลามันขาด สังโยชน์มันขาด มันขาดออกไปแล้ว เห็นไหม ถ้
มันขาดไปแล้ว สิ่งที่เราประพาศปฏิบัติขึ้นมามันมีอยู่จริง จริงตามสมมุติไง มันจะเริ่มต้งกันที่
ไไหน

คนเราถ้ไม่มีเวรมีกรรม ปฏิสนธิจิตมันจะไปเกิดในครรรค์ ในไข่ ในน้ำคร่า ในโอปปาทิกะ
มันจะม่าเกิดไค้ไค้ไร แต่พอม่าเกิดเป็นเราๆ มันเป็นวาระ วาระที่เรามีบุญกุศล เราไค้เกิดเป็น
มนุษย์ มนุษย์มีร่างกาย ร่างกายนี้ต้งการอาหาร ร่างกายนี้ไว้สืบต้อไป แต่ร่างกายจะมีไค้เพราะมัน
มีปฏิสนธิจิต

ปฏิสนธิจิต ถ้มันปฏิสนธิจิตเราไค้เป็นมนุษย์ มนุษย์นี้ร่างกายบีบคั้นม่าเพื่อให้หัวใจมัน
ทุกข์มันยาก แล้วสิ่งไค้ที่เป็นที่พึ่งอาศัยของมันละ? ก็ธรรมๆ นี้ไง ธรรมที่เราแสวงห่า เคนจงกรม

นั่งสมาธิภาวนา แสวงหากัน เดินกันจนเหงื่อไหลไคลย้อย เดินมาเพื่ออะไร? เพื่อให้ใจมันเป็นจริงขึ้นมา

“สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี” ความสุขของโลกที่เขาแสวงหากันอยู่นี้เขาแสวงหามาเป็น อามิส มาเป็นของชั่วคราว มีสุขมีทุกข์มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ถ้าจิตสงบเข้ามาแล้วมันเป็นความจริงของมันที่โลกนี้ไม่มีซื้อขาย ไม่มีห้างสรรพสินค้าไหนขายสมาธิ ไม่มีวัดใด ไม่มีสำนักปฏิบัติใดขายสมาธิ ศิล สมาธิ ปัญญาไม่มีขาย แต่มีครูบาอาจารย์เป็นคนชี้แนะ แล้วเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเราขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา มันรู้มันเห็นของมันขึ้นมา ถ้ามันรู้มันเห็นขึ้นมา นี่ปัจจุัตถ์ สันติภูริโก มันเป็นความจริงอย่างนี้ มันเกิดขึ้น นี่ถ้าความดีใจ

เราบอกว่าเราทำความดีแล้วไม่ได้ความดี สังคมก็กระทบกันรุนแรงตลอดเวลา แล้วเราทำอย่างไรล่ะ เราทำอย่างไร ใครเป็นคนดี ดิตรงไหน แล้วดีอย่างไรล่ะ แต่ถ้าเราอยู่ในสังคม คนที่มีอำนาจวาสนา เป็นรัฐบุรุษ เป็นผู้นำ เขาก็ต้องพยายามพาสังคมนั้นไปเพื่อเขาจะสร้างอำนาจวาสนา บารมีต่อไป พระโพธิสัตว์ๆ สร้างคุณงามความดีไปเพื่อบารมีธรรม

เวลาบารมีธรรม เวลาจะไปประพฤติปฏิบัติที่ไหน จะไปอย่างไร คนดีๆ มีแต่คนเห็น เขาเดินผ่านเราก็อับอาย คนดีเดินผ่านมา อืม! เราชื่นชม คนเลวเดินผ่านมา เราขยะแขยงมาก แต่ด้วยมารยาทเราก็อับอาย

เขาทำคุณงามความดีกันที่นี้ไง ถ้าจิตใจเขาดี เขาทำคุณงามความดีของเขา เป็นความดีของเขา แต่เราเอง เราอ่อนด้อย จิตใจเราอ่อนแอ อยากจะให้คนเคารพบนอบ จะให้คนเชื่อถือศรัทธา จะให้คนมาคำนับ

ทำไมต้องคำนับ เพราะชีวิตนี้แม้แต่เวลาจะชราภาพขึ้นมา หมอจะมีความสามารถขนาดไหนก็รังชีวิตนี้ไว้ไม่ได้ ถึงที่สุดแล้วชีวิตนี้ต้องพลัดพรากเป็นที่สุด ไม่มีใครจะคำนับ ชักนำสิ่งนี้ได้

ฉะนั้น ความดีความชั่วมันเป็นความจริงของเรา มันเป็นความจริงของจิต จิตนี้มันต้องได้สิ่งนี้ไป เราดูแลของเรา เราทำคุณงามความดีของเรา ความดีของโลกก็เรื่องการยอมรับกัน ความดีของสังคม สังคมถ้าเป็นสภากรรณ ทำคุณงามความดีกันมา

ความดีของกรรม ความดีของหัวใจของเรา ความดีของจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนี้ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดไม่มีต้นไม่มีปลาย เราทำคุณงามความดีที่นี้

สังคมนั้นกระทบกระทั่งกัน เราก็รับรู้ เราก็เศร้าใจ ธรรมสังเวชใจ คนดี เรามองแล้วเราชื่นชม คนชั่ว เรามองแล้วเราขะแยง สังคมบีบคั้นกัน เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ว่ามนุษย์มันแตกต่างหลากหลายกัน ความเห็นของมนุษย์มันแตกต่างหลากหลาย แต่เราก็ต้องรักษาใจเรา เพื่อให้หัวใจเรายู่กับสังคมนี้ เพื่อประโยชน์กับจิตใจของเรา เพื่อให้เห็นว่าธรรมะเป็นที่พึ่งที่อาศัยได้ในทุกที่ ในทุกสถาน ในที่ต่างๆ ต้องการสติ ต้องการสมาธิ ต้องการปัญญาเพื่อพาหัวใจของเราไม่ให้มันทุกข์ร้อนเกินไปนัก

รักษาใจเรา เป็นประโยชน์กับเรา จนเห็นถึงที่สุดว่าใจมันเป็นแบบนี้ รักษาพัฒนาขึ้นมา จนถึงที่สุดแห่งทุกข์ นี่คือเป้าหมายของชาวพุทธเรา เอวัง